

Adviezen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen 2022

Op 16 maart 2022 zijn in 344 gemeenten de gemeenteraadsverkiezingen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft op 16 december 2021 de vijfde nieuwsbrief¹ verzonden over de verkiezingen. Het ministerie benadrukt nogmaals in de bijlage bij deze brief uitdagingen rond digitale risico's en desinformatie. Gemeenten hebben een belangrijke rol als lokale organisator van de verkiezingen. Dit advies bevat aandachtspunten voor de CISO's van gemeenten rondom de procesinrichting en (digitale) beveiliging van het verkiezingsproces bij gemeenten.

Rol VNG/IBD

De VNG/IBD is net als bij de vorige verkiezingen het centrale meldpunt voor gemeenten aangaande risico's en kwetsbaarheden en de VNG/IBD kan op verzoek van gemeenten een ondersteunende rol vervullen bij het analyseren van processen en procedures en adviseren over mogelijk aanvullende maatregelen. Voor gemeenten gelden enkele generieke kwetsbaarheden in de eigen organisatie en in de processen die worden ingericht voor de verkiezingen. De VNG/IBD geeft gemeenten daarom in verband met de gemeenteraadsverkiezingen enkele adviezen in lijn met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en het Dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten 2021-2022.²

Wijzigingen door de coronamaatregelen

Ook voor de gemeenteraadsverkiezingen 2022 worden maatregelen genomen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Voor de komende verkiezingen zijn de stembureaus drie dagen geopend (het briefstemmen is in 2022 niet mogelijk). Ook is de termijn voor het afleggen van ondersteuningsverklaringen met twee weken verlengd naar 4 weken. De NVVB heeft op basis van informatie van het ministerie van BZK een verzamelpagina met actuele informatie³ gevuld met aandacht voor de planning, een aantal opgenomen webinars en een verwijzing naar de toolkit voor gemeenten.⁴

Beperken van digitale risico's bij het telproces

Tellingen van de uitslagen blijven handmatig uitgevoerd worden. In aanloop naar de verkiezingen is er een nieuwe versie van OSV beschikbaar gesteld aan alle gemeenten. Er worden extra controle-tellingen uitgevoerd met behulp van een steekproef. Stemmen gebeurt op papier en de opgetelde stemmen zijn controleerbaar. De VNG/IBD acht de risico's rond OSV beheersbaar mits de gebruiksvoorwaarden worden nageleefd.⁵ De CISO kan adviseren bij implementatie van de maatregelen uit de gebruiksvoorwaarden.

Spionage en ondermijning

Staatelijke actoren en beroeps-criminelen proberen zich mogelijk toegang te verschaffen tot informatie van en over personen binnen

het lokale bestuur. Er is op dit moment geen indicatie van een verhoogde dreiging rondom de verkiezingen. Als de IBD nieuwe informatie tot zijn beschikking krijgt zal deze gedeeld worden. De NCTV heeft in samenwerking met de AIVD een handleiding ontwikkeld om zelf de kwetsbaarheid voor spionage vast te stellen en de weerbaarheid te verhogen.⁶ In verband met specifieke digitale dreigingen hebben de AIVD en de MIVD de brochure 'Bent u zich bewust van de risico's van cyberspionage?'⁷ uitgebracht voor bestuurders en ICT-beveiligers. Om de weerbaarheid tegen ondermijning te verhogen heeft de VNG een ondersteuningspakket ontwikkeld met praktische tips voor gemeenten.⁸

Mis- en desinformatie

Het is van belang dat inwoners zich in aanloop naar de verkiezingen goed kunnen informeren over het verkiezingsproces, politieke partijen en hun standpunten en de kandidaten die deelnemen aan de verkiezingen. Mis- en desinformatie kunnen ervoor zorgen dat inwoners de stembusgang wordt belemmerd, omdat ze bijvoorbeeld onjuiste informatie over het verkiezingsproces krijgen of dat hun stemgedrag wordt beïnvloed door misleidende informatie over partijen en kandidaten.

Voorbeeld desinformatie over het verkiezingsproces

In 2018 ontvingen inwoners van de gemeente Rotterdam een nep-brief die zogenaamd van de gemeente kwam, waarin Rotterdammers werden opgeroepen om mee te doen met de 'stemdrempel-test'. Als mensen onvoldoende kennis hadden van de democratie, kregen ze het advies om woensdag vooral niet te stemmen.⁹

Meld misbruik en vermoeden van beïnvloeding bij de IBD

De IBD kan op basis van meldingen andere gemeenten waarschuwen als dit noodzakelijk is. Daarnaast kunt u als gemeente online aangifte doen bij de politie.¹⁰ Overheden dienen een goede informatiepositie te hebben over de aanwezigheid van mis- en desinformatie zodat zij weten of er sprake is van een dreiging die een reactie van de overheid vereist. Hiervoor is het belangrijk informatie te delen binnen de overheid maar ook binnen internationale verbanden waardoor een gedeeld normbeeld kan ontstaan. Gemeenten kunnen hiervoor hun vermoedens van desinformatie melden bij de VNG/IBD.

Procesinrichting

Stembureaus langer geopend

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen zijn de stembureaus drie dagen geopend voor iedereen die in persoon zijn stem wil uitbrengen. Op 14 en 15 maart is daarbij een deel van de stembureaus open. In ieder geval dient de fysieke veiligheid van de nog niet getelde stemmen te worden gewaarborgd. In de Tijdelijke regeling verkiezingen covid-19 staan aanvullende aanwijzingen voor de gemeenteraadsverkiezingen 2022.

